

ERKĖS

Erkinis encefalitas (EE) – infekcinė virusinė žmonių liga, pažeidžianti galvos smegenis, jų dangalus ar periferinius nervus. EE yra viena iš sunkiausių virusinių žmogaus centrinės nervų sistemos infekcijų, kuriai būdingi liekamieji reiškiniai, kartais sukeliantys neįgalumą. Paplitusi daugelyje Europos ir Azijos vietovių. Virusas plinta įsisiurbus užsikrėtusioms erkėms. ES ir EEE šalyse kasmet užregistruojama vidutiniškai daugiau kaip 3000 EE atvejų.

Sukėlėjai - erkinis encefalitas yra virusinė infekcija, kurią sukelia erkinio encefalito virusai, priklausantys flavivirusų grupei. Laimo liga yra bakterinė infekcija, kurią sukelia bakterijos, vadinamos Borrelia.

Taip pat įmanoma užsikrėsti erkiniu encefalitu vartojant užkrėstą pieną ar jo produktus.

EE virusas nėra tiesiogiai perduodamas nuo žmogaus žmogui, išskyrus galimybę užsikrėsti žindomam kūdikiui nuo motinos. Buvo pranešta apie laboratorinius nelaimingus atsitikimus dėl susižeidimų adatomis arba susijusius su aerozoline infekcija.

Erkės tai 0,5 iki 15 mm dydžio išoriniai parazitai.

Erkės prisitvirtina prie gyvūnų ar žmonių odos, įsisiurbia į jos paviršių ir maitinasi šeimininko krauju. Jos paprastai įsisiurbia plaukuotose kūno vietose, už ausų, taip pat alkūnių ir kelių vidinėse pusėse, kirkšnyse ir pažastyse.

Erkės veisiasi ne tik miškuose ir pievose, bet ir miestų parkuose bei soduose. Jos negali šokinėti ar skraidyti, todėl prisitvirtina prie gyvūnų ar žmonių odos, kai ši liečiasi su žole.

Erkių seilėse yra skausmą ir niežėjimą mažinančių medžiagų, dėl kurių poveikio erkių įsisiurbimai paprastai būna neskausmingi ir gali likti nepastebėti.

Erkės pačios ligų nesukelia, tačiau jei erkės yra infekuotos, jos gali per įsisiurbimą perduoti infekcijas žmogui. Tokiu būdu erkės gali užkrėsti žmones ligomis, įskaitant erkinį encefalitą, Laimo ligą ir Krymo-Kongo karštinę.

Ne visi erkių įsisiurbimai yra vienodi - erkinio encefalito ir Laimo ligos skirtumai:

Abi ligos - erkinis encefalitas ir Laimo liga - **žmogui yra perduodamos per erkės įsisiurbimą**. Įsisiurbimai paprastai būna neskausmingi, tačiau žmogaus organizmo reakcija į šias ligas yra skirtinga.

Infekcijos perdavimas - erkės perduoda erkinio encefalito sukėlėjus žmonėms, praėjus vos kelioms minutėms po įsisiurbimo, tačiau Laimo ligos sukėlėjui perduoti reikia, kad erkė būtų įsisiurbusi 36 – 48 valandas.

Simptomai - ankstyvieji erkinio encefalito simptomai dažnai nepasireiškia visai, rečiau primena lengvą gripą. Dažnai pirmas Laimo ligos simptomas būna apskritas raudonas odos bėrimas su aiškia centrine zona susiformuoja per 3–30 dienų po erkės įsisiurbimo.

Erkinio encefalito simptomai

Dauguma erkinio encefalitu užsikrėtusių žmonių nejaučia jokių simptomų. Tiems, kuriems simptomai pasireiškia, ligos eiga dažniausiai būna dvifazė.

Pirma fazė

Pirmoje fazėje 2 – 7 dienas žmonės jaučia į gripą panašius simptomus: skauda raumenis ir galvą, būna silpna, pakyla temperatūra iki 37,5°C - 39°C. Po to 2 – 10 dienų nebūna jokių simptomų.

Karščiavimas

Galvos skausmas

Nuovargis

Pykinimas

Raumenų spazmai

Antra fazė

Antroje fazėje pasireiškia smegenų, o dažnai kartu ir smegenų dangalų pažeidimo simptomai. Žmogų pykina, jis vemia ir stipriai karščiuoja, jam skauda ir svaigsta galva, sutrinka sąmonė.

Kai kuriems žmonėms, pačiais sunkiausiais atvejais liga gali progresuoti iki komos ir mirties.

Ilgalaikės erkinio encefalito pasekmės

35% - 58% žmonių išsivysto taip vadinamas post-encefalitinis sindromas, kuris didžiąja dalimi pasireiškia ilgalaikiais sunkiais nervų sistemos veiklos sutrikimais.

Iki pusės erkinio encefalitu persirgusių žmonių gali patirti ilgalaikius sveikatos sutrikimus, besitęsiančius mėnesius ar metus, tokius kaip:

Pusiausvyros ir kalbos sutrikimai

Atminties sutrikimai, blogesnė dėmesio koncentracija ir permaininga nuotaika

Paralyžius

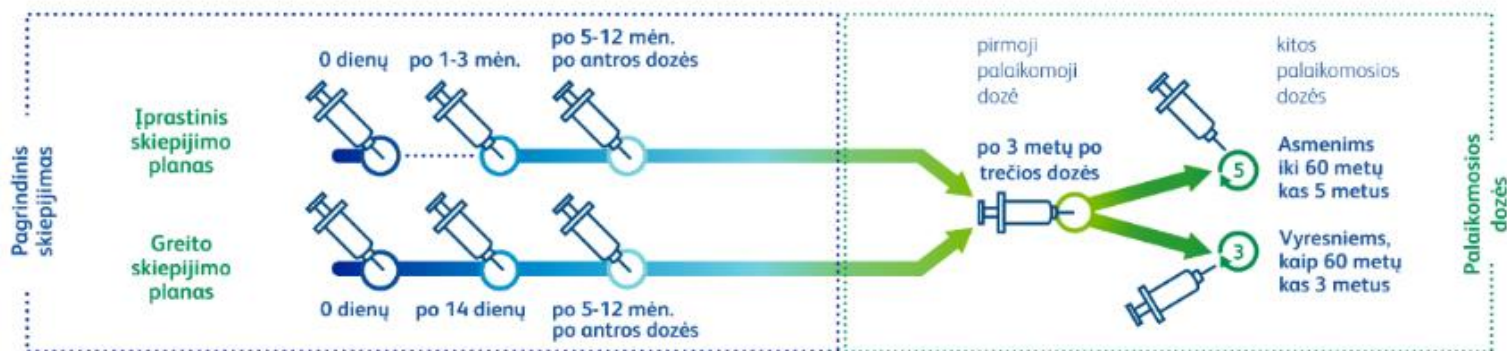

Sąmonės sutrikimai

PREVENCIJA

Remiantis Pasaulio Sveikatos Organizacija (PSO), **efektyviausia apsauga nuo erkinio encefalito yra skiepai**. PSO rekomenduoja skiepytis nuo erkinio encefalito visų amžiaus grupių asmenims, įskaitant vaikus (nuo 1 metų amžiaus).

Skiepijimo vakcina nuo erkinio encefalito schema:

Erkės gali užkrėsti ne tik erkiniu encefalitu, bet ir Laimo liga. Todėl, net jeigu skiepijatės nuo erkinio encefalito, vis tiek **turėtumėte imtis priemonių erkių įsisiurbimo rizikai mažinti**.

! Būnant gamtoje patartina dažnai apžiūrėti save ir bendrakeleivius. Aptiktas per drabužius ropojančias erkes sunaikinti.

! Einant į mišką, reikėtų apsivilkti šviesiais drabužiais: viršutiniai drabužiai turėtų būti ilgomis rankovėmis, kurių rankogaliai gerai priglustų prie riešo; kelnų klešnių apačia taip pat turėtų būti gerai prigludusi prie kūno. Galvą patartina apsirišti skarele arba užsidėti gerai priglundančią kepurę, gobtuvą.

! Repelentai (nariuotakojus atbaidančios medžiagos). Repelentais paruošiamos atviros žmogaus kūno vietos (veidas, kaklas, rankos). Repelentais galima purkšti ir gamtoje dėvimus drabužius. Apsaugos efektyvumas priklauso nuo priemonės sudėties bei nariuotakojų jautrumo panaudotoms medžiagoms. Visų repelentų poveikis yra trumpalaikis.

! Vartoti tik pasterizuotą arba virintą karvių, ožkų pieną ar jo produktus.

! Akaricidinių medžiagų naudojimas gamtiniuose EE židiniuose neefektyvus, brangus, žalingas aplinkai.

! Būtina tinkama parkų, poilsio vietų, dažnai žmonių lankomų miškų priežiūra: žolė šienaujama (neleidžiant jai užaugti aukštesnei kaip 10 cm), menkaverčiai krūmai iškertami, miško darbų atliekos, išvartos, nupjauta žolė išvežamos arba sudeginamos, pasivaikščiojimo takai ir takai, vedantys link vandens telkinių, sporto aikštelių, laužaviečių, praplatinami. Vykdomas graužikų populiacijos reguliavimas (deratizacija).

Kaip taisyklingai pašalinti įsisiurbusią erkę?

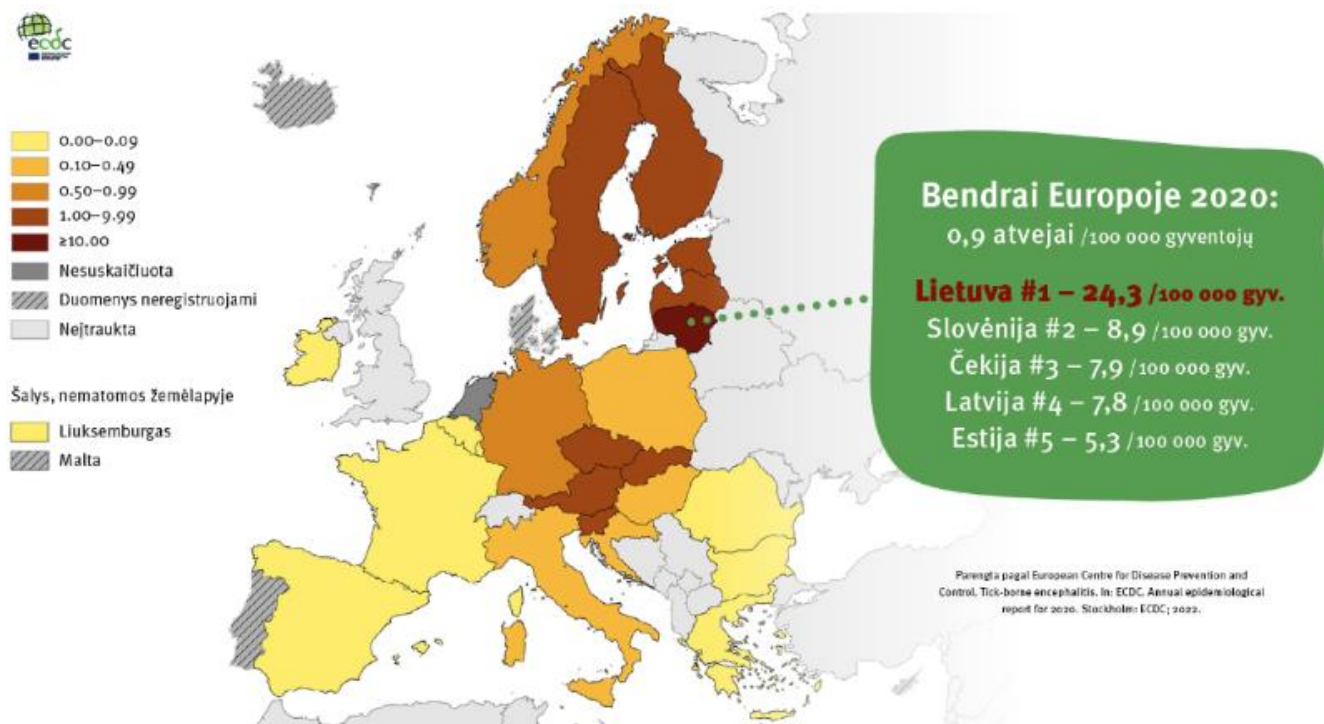
Skenuok QR kodą ir sek
paprastais žingsniais!

Erkinis encefalitas Europoje ir Lietuvoje

Palyginkite sergamumą erkinio encefalitu Lietuvoje su sergamumu kitose Europos šalyse

Vidutinis metinis erkinio encefalito sergamumo rodiklis 100 000 gyventojų ES/EEE šalyse 2020 m.

Daugiau informacijos ir video medžiagos šaltiniuose:

- www.erkes.lt,
- <https://nvsc.lrv.lt/lt/uzkrečiamuju-ligu-valdymas/uzkrečiamosios-ligos/ligu-aprasai-pagal-abecele/e/erkinis-encefalitas/>,
- <https://www.hila.lt/straipsniai/erkinis-encefalitas-laimo-liga/erkinis-encefalitas-ka-svarbu-zinoti/>,
- <https://vaccination-info.europa.eu/lt/erkinis-encefalitas-ee>

Parengė A. Mockienė, visuomenės sveikatos specialistė, vykdanči sveikatos priežiūrą mokykloje, aiste.mockiene@sveikatos-biuras.lt, Šiaulių miesto savivaldybės visuomenės sveikatos biuras, Varpo g. 9-2, Šiauliai.